

Test zo slovenského jazyka a literatúry – prípravný kurz k prijímacím skúškam

Text

Doplň *i, y, í, ý* v prvých dvoch odsekoch textu.

Veľkolepé diela vytvorili Sumer _ z hliny, kameňa a kovu: ešte väčšie však vytvorili zo slov. Z materiálu prchavejšieho než d _ m – a zároveň trvalejšieho než zlato, ak ním v _ jadr _ m _ šlienu a obraz básnik.

Tieto diela zo slov sú možno najcennejším pr _ nosom Sumerov do dejín ľudskej kultúr _ . Pozostávajú z h _ mnov, modlitieb, eposov a nárekov; ich osob _ tným druhom sú pr _ slovia. Sú poéziou: poéziou vo voľn _ ch veršoch bez r _ mov a založenou na r _ tme, ktorého prav _ dlá presne nepoznáme, poéziou neurčenou na čítanie, ale na prednášanie za sprievodu bubnov, harf _ a l _ ry. Zachovali sa z nich len zlomk _ , aj to len z veľm _ neskor _ ch čias. Napriek tomu začína sa nimi svetová literatúra – a zároveň dosahuje po prv _ raz vrchol.

O stáročia sú staršie sumerské príslovia než egyptské *Ponaučenia*, o dve tisícročia sú staršie než biblická *Kniha prísloví*. Chetitský *Hymnus na slnko* vznikol o desať storočí po sumerských hymnoch, prvé sumerské eposy vznikli najmenej tisícpäťsto rokov pred Homérovou *Íliadou* a *Odyseiou*!

V nesmiernych hĺbkach vekov sa zrodili tieto diela, no dodnes nás uchvacujú a dojmajú. A nútia nás premýšľať, chvíľami nám dokonca vyrazia dych: keď v nich narazíme na otázky a zovšeobecnenia, ktoré by sme neformulovali ináč. Ako je možné, že slová spreď štyroch či piatich tisícročí majú pre nás zmysel? Veď sme na celkom inej úrovni vzdelanosti, máme neporovnateľne väčšie historické skúsenosti, žijeme v celkom iných spoločenských podmienkach! Tu nestačí povedať: veľké umenie je stále živé. Stojíme tu opäť pre otázkou podobne ako v prípade modernosti sumerského umenia. Dokonca pred zložitejšou.

Tieto prastaré diela básnikov, ktoré nás udivujú estetickou životnosťou a myšlienkovou aktuálnosťou, majú však ešte ďalšie hodnoty. Umožňujú nám poznať Sumerov, a to lepšie, než dokumenty ich historikov, ekonómov, a právnikov: dávajú nám nazrieť do ich srdca. Umožňujú nám lepšie pochopiť aj ich výtvarné umenie a architektúru. (Aké záhadné by boli pre nás napríklad gotické katedrály, keby sme nepoznali Bibliu? Aká bezobsažná by bola pre nás výzdoba Parthenónu, keby sme nepoznali grécku mytológiu?) Navyše nám umožňujú lepšie poznať a chápať nielen Sumerov, ale i kultúru Babylončanov, Asýrčanov, Arabov a Židov. A pretože cez Židov sa dostali mnohé prvky sumerskej kultúry aj do kresťanstva, umožňujú nám pochopiť aj mnohé z toho, čo sa v kultúrnych dejinách Európy ťažko dalo pred objavením Sumerov vysvetliť.

Sumerské slová sú však samy osebe mŕtve slová. Aby sme pochopili výtvary z týchto slov, potrebujeme pomoc odborníkov. Vieme, že existujú ľudia, ktorí vedia tieto slová preložiť; niektorí vedia preložiť i básne z týchto slov. Už sme sa s nimi zoznámili. Teraz sa oboznámime s výsledkami ich práce.

Nejde nám tu o dejiny sumerskej poézie či literatúry, ani o jej antológiu.

Iba o malú ukážku jej veľkosti.

(Vojtech Zamarovský: *Na počiatku bol Sumer*)

1. Do akej žánrovej oblasti zaradíme dielo, z ktorého je ukážka?
.....
2. Vyber správne tvrdenie:
A) *Sumerská poézia nemala rytmus.*
B) *Sumerská poézia mala presný počet slabík vo verši*
C) *Sumerská poézia sa zachovala len čiastočne.*
3. V ktorej možnosti sú nesprávne zoradené pamiatky od najstarších po najmladšie?
a) *sumerské príslovia, biblická Kniha prísloví, egyptské Ponaučenia*
b) *sumerské eposy, Ílias a Odyseia*
c) *sumerské hymny, chetitský Hymnus na slnko*
4. Ktoré slovenské príslovie zodpovedá významovo sumerskému:
a) *K dobre oblečenému človeku každý má úctu.*
.....
b) *Priateľstvo trvá deň, príbuzenstvo navždy.*
.....
5. Nájdi v texte názvy dvoch lyrických žánrov a definuj ich.
.....
.....
6. V druhom odseku textu sa spomína jeden druh verša. Nájdi ho a vysvetli jeho podstatu.
.....
7. Vyhľadaj v texte dve metafory/personifikácie.
.....
.....
8. Nájdi v 5. odseku príslovku, ktorá sa stupňuje nepravidelne, napíš jej základný tvar a číslicou vyjadri, koľkokrát sa v texte vyskytuje v stupňovanom tvare.
.....
9. Vytvor synonymický rad k prvému slovu ukážky.
.....
10. V ktorej možnosti sú všetky slová napísané pravopisne správne?
a) *babylončania, asýrčania, arabi*
b) *biblická Kniha prísloví, chetitský Hymnus na slnko, egyptské Ponaučenia*
c) *v kultúrnych dejinách Európy, prvé sumerské eposy, homérova Íliada a Odyseia*
11. Vypíš zo 4. a 6.odseku po jednom slove, v ktorom sa nachádza slabikotvorná spoluhláska.
.....
12. Vyhľadaj v 4.odseku tri slová, v ktorých nastáva spodobovanie vo vnútri slova.
.....

13. Zo 4. alebo 5. odseku vypíš slovo, ktoré vzniklo skladaním.

.....

14. Ako sa volá spôsob tvorenia slov, ktorý bol použitý v slove „neskorých“?

.....

15. Podčiarkni prisudzovací sklad vo vete: *Napriek tomu začína sa nimi svetová literatúra.*

16. Do akej skupiny slovnej zásoby patria slová: *estetickou, katedrály, antológia*?

.....

17. Pomenuj druh prísudku, ktorý sa nachádza vo vete: *Tieto diela zo slov sú možno najcennejším prínosom Sumerov do dejín ľudskej kultúry.*

.....

18. Rozdeľ na slabiky: *Umožňujú nám poznať Sumerov*

.....

19. V ktorej možnosti sa vyskytujú len slová, ktoré skloňujeme podľa vzoru *mesto*?

a) *diela, slov, zlato*

b) *druhom, čítanie, slnko*

c) *otázkou, kresťanstva, dejinách*

Riešenie

Text

Veľkolepé diela vytvorili Sumeri z hlíny, kameňa a kovu: ešte väčšie však vytvorili zo slov. Z materiálu prchavejšieho než dym – a zároveň trvalejšieho než zlato, ak ním vyjadrí myšlienku a obraz básnik.

Tieto diela zo slov sú možno najcennejším prínosom Sumerov do dejín ľudskej kultúry. Pozostávajú z hymnov, modlitieb, eposov a nárekov; ich osobitným druhom sú príslovia. Sú poéziou: poéziou vo voľných veršoch bez rýmov a založenou na rytme, ktorého pravidlá presne nepoznáme, poéziou neurčenou na čítanie, ale na prednášanie za sprievodu bubnov, harfy a lýry. Zachovali sa z nich len zlomky, aj to len z veľmi neskorých čias. Napriek tomu začína sa nimi svetová literatúra – a zároveň dosahuje po prvý raz vrchol.

O stáročia sú staršie sumerské príslovia než egyptské *Ponaučenia*, o dve tisícročia sú staršie než biblická *Kniha prísloví*. Chetitský *Hymnus na slnko* vznikol o desať storočí po sumerských hymnoch, prvé sumerské eposy vznikli najmenej tisícpäťsto rokov pred Homérovou *Íliadou* a *Odyseiou*!

V nesmiernych hĺbkach vekov sa zrodili tieto diela, no dodnes nás uchvacujú a dojímajú. A nútia nás premýšľať, chvíľami nám dokonca vyrazia dych: keď v nich narazíme na otázky a zovšeobecnenia, ktoré by sme neformulovali ináč. Ako je možné, že slová spreď štyroch či piatich tisícročí majú pre nás zmysel? Veď sme na celkom inej úrovni vzdelanosti, máme neporovnateľne väčšie historické skúsenosti, žijeme v celkom iných spoločenských podmienkach! Tu nestačí povedať: veľké umenie je stále živé. Stojíme tu opäť pre otázkou podobne ako v prípade modernosti sumerského umenia. Dokonca pred zložitejšou.

Tieto prastaré diela básnikov, ktoré nás udivujú estetickou životnosťou a myšlienkovou aktuálnosťou, majú však ešte ďalšie hodnoty. Umožňujú nám poznať Sumerov, a to lepšie, než dokumenty ich historikov, ekonómov, a právnikov: dávajú nám nazrieť do ich srdca. Umožňujú nám lepšie pochopiť aj ich výtvarné umenie a architektúru. (Aké záhadné by boli pre nás napríklad gotické katedrály, keby sme nepoznali Bibliu? Aká bezobsažná by bola pre nás výzdoba Parthenónu, keby sme nepoznali grécku mytológiu?) Navyše nám umožňujú lepšie poznať a chápať nielen Sumerov, ale i kultúru Babylončanov, Asýrčanov, Arabov a Židov. A pretože cez Židov sa dostali mnohé prvky sumerskej kultúry aj do kresťanstva, umožňujú nám pochopiť aj mnohé z toho, čo sa v kultúrnych dejinách Európy ťažko dalo pred objavením Sumerov vysvetliť.

Sumerské slová sú však samy osebe mŕtve slová. Aby sme pochopili výtvary z týchto slov, potrebujeme pomoc odborníkov. Vieme, že existujú ľudia, ktorí vedia tieto slová preložiť; niektorí vedia preložiť i básne z týchto slov. Už sme sa s nimi zoznámili. Teraz sa oboznámime s výsledkami ich práce.

Nejde nám tu o dejiny sumerskej poézie či literatúry, ani o jej antológiu. Iba o malú ukážku jej veľkosti.

20 bodov

1. Do akej žánrovej oblasti zaradíme dielo, z ktorého je ukážka?
Literatúra faktu/ vecná literatúra/ historický cestopis **1 bod**
2. Vyber správne tvrdenie:
a) *Sumerská poézia nemala rytmus.*
b) *Sumerská poézia mala presný počet slabík vo verši*
c) **Sumerská poézia sa zachovala len čiastočne.** **1 bod**
3. V ktorej možnosti sú nesprávne zoradené pamiatky od najstarších po najmladšie?
a) **sumerské príslovia, biblická Kniha prísloví, egyptské Ponaučenia**
b) *sumerské eposy, Ílias a Odyseia*
c) *sumerské hymny, chetitský Hymnus na slnko* **1 bod**
4. Ktoré slovenské príslovie zodpovedá významovo sumerskému:
a) *K dobre oblečenému človeku každý má úctu.*
Šaty robia človeka.
b) *Priateľstvo trvá deň, príbuzenstvo navždy.*
Rodinu si nevyberieš, priateľov áno. **2 body**
5. Nájdi v texte názvy dvoch lyrických žánrov a definuj ich.
Hymnus – oslavná báseň, kratšia ako óda, pôvod má v náboženskej poézii, pôvodne slúžila na oslavu Boha
Modlitba – lyrický útvar, príhovor k Bohu **4 body**
6. V druhom odseku textu sa spomína jeden druh verša. Nájdi ho a vysvetli jeho podstatu.
Voľný verš – má nerovnaký počet slabík/ veršový presah, väčšinou je bez rýmu **2 body**
7. Vyhľadaj v texte dve metafory/personifikácie.
V nesmiernych hĺbkach vekov sa zrodili tieto diela ... no dodnes nás uchvacujú a dojímajú ... a nútia nás premýšľať ... chvíľami nám dokonca vyrazia dych ... dávajú nám nazrieť do ich srdca **2 body**
8. Nájdi v 5. odseku príslovku, ktorá sa stupňuje nepravidelne, napíš jej základný tvar a číslicou vyjadri, koľkokrát sa v texte vyskytuje v stupňovanom tvare.
Lepšie, dobre, 3 **3 body**
9. Vytvor synonymický rad k prvému slovu ukážky.
Veľkolepé – honosné – unikátne / skvostné / grandiózne / fenomenálne / okázalé **1 bod**
10. V ktorej možnosti sú všetky slová napísané pravopisne správne?
a) *babylončania, asýrčania, arabi*
b) **biblická Kniha prísloví, chetitský Hymnus na slnko, egyptské Ponaučenia**
c) *v kultúrnych dejinách Európy, prvé sumerské eposy, homérova Íliada a Odyseia* **1 bod**
11. Vypíš zo 4. a 6. odseku po jednom slove, v ktorom sa nachádza slabikotvorná spoluhláska.
Hĺbkach, mŕtve **2 body**

12. Vyhľadaj v 4. odseku tri slová, v ktorých nastáva spodobovanie vo vnútri slova.
Hí**bkach, otá**z**ky, zov**š**eobecnenia, otá**z**kou ... (neznelé k, š spôsobí spodobovanie znelého b, z, v)** **3 body**
13. Zo 4. alebo 5. odseku vypíš jedno slovo, ktoré vzniklo skladaním.
Tisícročí / bezobsažná **1 bod**
14. Ako sa volá spôsob tvorenia slov, ktorý je použitý v slove „neskorých“?
Odvodzovanie **1 bod**
15. Podčiarkni prisudzovací sklad vo vete: *Napriek tomu začína sa nimi svetová literatúra.*
1 bod
16. Do akej skupiny slovnej zásoby patria slová: *estetickou, katedrály, antológia?*
Cudzie/ prevzaté/odborné **1 bod**
17. Pomenuj druh prísudku, ktorý sa nachádza vo vete: *Tieto diela zo slov **sú** možno najcennejším **prínosom** Sumerov do dejín ľudskej kultúry.*
Slovesno-menný prísudok **1 bod**
18. Rozdeľ na slabiky: *Umožňujú nám poznať Sumerov*
U-mož-ňu-jú nám po-znať Su-me-rov **1 bod**
19. V ktorej možnosti sa vyskytujú len slová, ktoré skloňujeme podľa vzoru *mesto*?
a) diela, slov, zlato
b) druhom, čítanie, slnko
c) otázkou, kresťanstva, dejinách **1 bod**

30 bodov

Max. spolu: 50 bodov